

Forfatter: Steffens, Henrich

Titel: Udrag fra Indledning til filosofiske Forelæsninger af Henrich Steffens

Citation: Steffens, Henrich: "Indledning til filosofiske Forelæsninger", i Steffens, Henrich: *Indledning til filosofiske Forelæsninger*, udg. af Johnny Kondrup ; Flemming Lundgreen-Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1996, s. 218. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-steffens01val-shoot-idm140622392581648.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Indledning til filosofiske Forelæsninger

Var tidens normer i sig selv liberale, så slår liberaliteten særlig stærkt igennem i Henrich Steffens' prosa. Selv hos Ove Malling, der dels var ærkedansk, dels stræbte efter sproglig fasthed og enhed, finder man inkonsekvenser m.h.t. stavning, kongruens, verbers bøjning og substantivers køn.³⁴ Ikke mærkeligt derfor, at tilsvarende inkonsekvenser i langt større skala er til stede hos Steffens, der dels var handicappet af at befinde sig i et levende udvekslingsforhold mellem dansk-norsk og tysk, dels ikke nærede nogen ambition om at bidrage til sprogets polering. I forelæsningsernes trykte udgave ser man, at Steffens ved samme ord ikke har lagt sig fast på en af flere stavemåder, som i datiden var brugelige. Han anvender med vekslende mellemrum to, tre eller endog flere former (fx Berg-/Bierg-; blandt/blant; egenlige/egentlige; endskiönt/endskiöndt^{*} 219 /endskjönt/endskjöndt; fiendlig/fiendtlig; Forenings/Forenings-; ganske/gandske; Granskning/Grandskning; et Hele/et Heele/et Heelt; højere/höyere; Insecter/Insekter; Punkt/Punct; roelige/rolige; sikre/sikkre). Han skriver substantiverede adjektiver skiftevis med stort og lille begyndelsesbogstav (det Enkelte/det enkelte; et blot Endeligt/et endeligt). Han skriver modalverberne *kunne*, *skulle* og *ville* snart med d, snart med dobbeltkonsonant, skønt de optræder i samme grammatiske position (... saa ville vi opholde os noget ved den. Vi vilde först henvende ...). Han er inkonsekvent i sin omgang med ordenes køn; hvor samme ord i datiden kunne være både fælles- og intetkøn, veksler Steffens gerne mellem formerne (således fx et Stof/Stoffen; et Hensyn/denne Hensyn; sit Omfang/sin Omfang; en Punkt/et Punkt). Noget lignende gør sig gældende ved pronominerne De, Dem og Deres i tiltaleform. Steffens veksler mellem at bruge stort begyndelsesbogstav og lille, men på hans tid var det ikke et spørgsmål, man ofrede større opmærksomhed, hverken ved skrivebordet eller i trykkeriet. Endelig vakler han i kongruensen mellem subjekt og tilhørende verbum eller adjektiv; fx glemmer han undertiden at forsyne præsens flertal af verbet *måtte* med -e (de maa), skønt han omvendt, når subjektet er ental, gerne skriver det med -e (han maae). *At være* kan i præsens ental få -e (Enhver ... ere), og omvendt kan Den gamle Tids Historieskrivere gøres forstaaelig (uden -e).